

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ivdx Magistratevs Senator

Zype, Franciscus van der

Antverpiæ, 1633

Cap. VII. De Criminu[m] vindicta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14280

remedia morbis sint grauiora, quam ob causam Pompeius reprehensus fuit, quòd censor fuerit grauior remediis, quàm delicta erant, Tacitus l. 3. & cùm Germanicæ legiones feditio- nis reos occidissent, Tacitus l. 1. trucia illa castra nominat. & Germanicus *ibidem* horruit à scelere, *non medicinam illud pluribus cum lachrymis, sed cladem appellans.* & l. 2. cùm diu agitatū foret, de luxu ciuitatis coërcendo, Tiberius diu apud se pensitauit; coërcitio plus damni in Remp. ferret, quàm indecorum attra- ctare, quod non obtineretur; vel retentum, ignominiam, vel infamiam virorum illustrium posceret. Proinde Cato *melius esse, inquiebat, improbum hominem non accusari, quam prauaricari.* Omitto contra charitatem & iustitiam fieri, atque Euangelica præcepta, si omnino occulta in lucem efferantur: & non pri- uatus tantū, sed Resp. amplius lædatur exemplo, quàm emen- detur remedio. adeoque, quod & alibi dixi, prudentissimè & sanctissimè ad inuiolabilem vsū reuocandum esset, quod Innocent. III. in Concilio generali decreuit *in c. qualiter & quando x. de accus.* quam inter xxiv. Constit. à Concil. Trid. ci- tatas benè examinat Steph. Weyms.

10. Est & aliud quod Iudices magistratusque nostrates, apud quos in causis criminalibus appellationibus iam-olim locum mores non faciunt, monitos oportet: vt cùm de capite homi- nis absolutè iudicant, non nisi cunctis exactissimè cognitis pronuntient. cùm enim nulla sententia criminalis præcipitan- da sit, sed manifestissimæ probationes priùs desiderentur; tum ibi maximè iudicium præceptum est, vbi error prouo- catione corrigi non potest.

Sed & Iu- dices à qui- bus non ap- pellatur in damnandis reis valde sint circū- specti.

C A P V T VII.

De Criminum vindicta.

1. **Q**uietem publicam maximè conseruat criminum vin- dicta, quâ mali è medio tolluntur; alij, ne mali sint, exemplo terrentur. is finis est iudiciorum crimina- lium, & pœnarum. Impunitas peccata preuocat. in his vindicandis iustitia distributiua adhibenda est, summis acerba, me- diis minora, leuioribus lenia remedia. Læse maiestatis rei ple- ctuntur vitâ & bonis. memoria eorum post mortem damna- tur; adeò vt lugere eos non liceat. *l. liber. §. non solent. D. de his que in reis, li- beris, bonis. notant. infam.* quod in hereticis alicubi seruatur; vt non petan- tur

Quietis pu- blica à vin- dicta cri- minum in- uanda.

In reis, li- beris, bonis.

tur sepeliendi. *l. 1. de cadau. punit.* & in liberis circūscripto omnis dignitatis priuilegio, vt non tantum hæreditate patris arceantur, quam fiscus occupat; sed & matris, aui, propinquorum, & extraneorum, vt miseri viuant, egeni, infames, & instabiles. *l. quisquis ad leg. Iul. maieft.* nec ius sepulchrorum habeant. qui rigor & olim obtinuit. *vt charitas*, inquit Cicero, *filiorum amiciores parentes Reipubl. redderet.*

Adulterium etiam matris-familiæ lex capite punit. non ita 2. mariti crimen, quod alioquin par esset, cum soluta peccantis: Pœne adulterarum grauiiores quàm virorum ex circumstantiis. ob rationem publicæ honestatis, seruandarum familiarum, hæreditatum, homicidiorum, aliorumque incommodorum vitandorum gratiâ, quæ ex muliere aliena timentur; non equè autem ex muliere vacua, seu quæ virum non habet. singularia ex hoc crimine traduntur, de pœna adulterij, de multa dotis, de iure occidendorum deprehenforum, de ordine instituendæ & exercendæ accusationis, de præscriptionibus, quæ accusantibus obiiciuntur: de transactione inter reum, & accusatorem habita.

Eadem honestatis publicæ consideratio causa est cur libera 3. mulier cum proprio seruo rem habens capite luat, seruus Eedẽ cause in aliis stupris pœnas alterant. metur: *C. de mulier. quæ se seruo. prop.* Vnde & illustres hodiè cum ministris peccantes, non eo rigore quidem, sed supra reliquas puniendæ sunt.

Libidinum pœnam etiam auget persona pupilla, si tutor eam corruperit, cuius informandi mores commissi ei sunt. *C. si quis eam cuius tut. fuer. adeoque non ineleganter duci proditori comparatur violator pupillæ tutor. Quint. declam. 284.* nisi fortè vxorem eam duxerit.

Si nondum viripotenti stuprum illatum sit, *l. si quis 38. 4. §. qui nondum. D. de pœnis.* si sanctimoniali; in qua etiam conatus pro effectu est, *l. 5. C. de episcop. & cleric.* si vi publica aut priuata adhibita. *C. ad l. Iul. de vi. si per raptum. C. de rapt. virg. vbi que ex his causis pœnæ asperantur. per insecutum coniugium tamen mitigantur, vt videtur colligi ex Nouel. 143. in raptore tamen Trid. §. 24. de matr. c. 6. pœnas ibi irrogatas utroque casu iubet habere locum.*

Homicidia etiam capitali pœnâ lex coërcet, dolo tamen 4. malo occisum hominem lex exigit. vt fortuita *l. 1. & vitæ* Etiam homicidiis. tuendæ causa *l. 2. 3. 4. C. ad l. Corn. de sic. excludantur.* & emendationis, si seruus loris cæsus mortuus sit, sine distinctione dierum, de quibus *Exod. 21. C. de emendat. seruo.* quæ emendatio ob-

tinet & in propinquis senioribus; vt stultos iuuenes medio-
criter in leuioribus delictis patrio iure corrigant. *C. de emen-*
dat. propinq. nam ob graue delictū ad Iudicem mittendi sunt,
l. 4. C. de pat. pot. vt & serui à dominis *l. circumcidere in fin. D. ad l.*
Corn. de sic. Vnde Cuiac. *in Parat. C. de emendat. seru.* negat pro-
pinquos posse mulierem adulteram castigare. Idem dicen-
dum in monachis vt ob graua delicta ad Iudicem ordinarium
remittendi sint. & in Capitulis secularibus, etiam exemptis,
ea etiam ratio causam dedit decreto *c. 6. f. 25. Trid. aliisque.*

5. *Parricidiis.* Homicidia asperantur si parentes à liberis, vel liberi à pa-
rentibus, vel intra quartum gradum propinquis, affines, pa-
troni, & coniuges cæsi sunt. *D. & C. ad l. Cornel. de sicar. C. de iis*
qui parent. vel liber. occid. item si maleficiis, aut veneficiis in vi-
tam aliorum grassati sunt, *C. de malef. & mathem.* nam plus est
hominem extinguere veneno, quàm gladio. *l. 1. C. eo rit.*

Maleficiis affines sunt sepulchrorū violatores. *Graue crimen,*
inquit Tacitus, *lesarum religionum.* vt & ait *l. 1. C. de sepul. viol.*
quando è bustis & rogis reliquiæ quedam, & cadauerum præsegmina
ad exitiabiles diuentium fortunas petuntur. Falsi crimen graue
etiam est, & vltimo supplicio si exigat magnitudo punitur, *l.*
cui. 22. C. ad l. Cornel. de fals. grauius fit si accedat plagium liberi
hominis. *l. vlt. C. & l. vlt. D. ad l. fabiam de plagiar.* si qui adul-
terinam monetam flant, feriunt, vel probam vitiant, minuunt,
arrodunt. *C. de fals. monet.* si qui dolo malo nouum sibi nomen
imponunt, quo quid alienum accipiant, *C. de mutat. nomin.* si qui
libertini, aut ignobiles pro ingenuis, aut generosis falso se ge-
runt, & irrepunt in honores solis ingenuis, & nobilibus debi-
tos. *C. ad l. Viscell.* si qui falsum testamentum fabricant, hære-
ditatem, aut legatum in eo sibi ascribunt. quod adeò odio-
sum est, vt Senatus-consulto Liboniano puniatur ex quasi fal-
so, qui dictante, volente, & iubente testatore in testamento
quid sibi ascripserit. *C. de his qui sibi ascrib. in test.*

6. *Aliis crimi-*
nibus. Alieni appetentia circumstatiis etiam suis intenditur, adeo-
que pœnis diuersis coërcetur. nam & lex Iulia quadrupli pœ-
næ subiicit Præsidem, si quid fordidi tempore gerendi hono-
ris acceperit, si quid dederit ambitu honoris, *l. vlt. C. ad leg.*
Iul. repetund. si se gesserit vt mercator litium, vt ait *l. 3. eod.* quò
spectant Iudices qui causas trahunt vt sportulas dilatent. &
nominatim eorum etiam ambitus coërcetur, qui antequam
rationem suæ administrationis reddiderint, repetunt officia
eadem, atque continuant. *C. ad l. Iul. de ambit. iterum Iudices*
gra-

gravius puniuntur, si pecunias publicas ceperint, nec retulerint in ærarium Peculatus id crimen est. Repetundarum autem, cum pecuniæ priuatæ sunt captæ. Eo crimine inuoluntur & socij, & ministri, qui scientes subtractas pecunias recipiunt. Non est dissimile crimen rapere, & ei qui rapuerit rapta seruare. Crimē peculatus capitale fuit. qui rigor si seruaretur, starent regna, quæ vacillant aut concidunt. Bella geri possent spongijs istis sanguifugarum publicarum expressis. quæ magno Regū dedecore geruntur esuriente milite, & mendicante, subsidijs etiam quasi mendicatō postulatis. si illud saltem obseruaretur quod Plinius 3. *epist. de Betica*, refert. *Senatui, inquit, placuit bona de functi, quæ habuisset ante prouinciam, à reliquis separari, illa filia, hæc spoliatis relinqui.* si prouincialibus, si regijs ærarijs restitui iuberentur, quæ iis furtim aut malis artibus extorta sunt. quod frequens Vespasiano fuit.

Furtum etiam si pecuniæ sacræ fuerit, valde intenditur. *C. de crim. sacril.* si vis adhibita sit *C. de vi bonor. rapt.* si hæreditas expilata sit. *C. de crim. expil.* si grex ouium abductus sit. *C. de abig.*

Iniuriæ asperantur, si quis verberatus, percussus, domusvè eius vi introita sit, si facta sit iniuria sacerdoti, dum sacra facit, dum procedit cum infulis & ornatu, si facta sit illustribus viris, si per famosum libellum, cuius adeoque non tantum auctor, sed etiam qui inuenit nec combussit, sed euulgauit, tenetur quasi auctor: quomodo & qui latrones receptat, extra ordinem punitur. *l. 1. D. de recept. C. de iis qui latron. Proximos, inquit Quint. decl. 255. existimo esse eos transfugis à quibus transfugæ recipiuntur. hoc natura simile est facere scelus, & probare.* Magnitudine etiam damni iniuria crescit, & pœna. vt in iis qui Nili aggeres rumpunt. *C. de Nili agger. non rump. l. pen. D. de extraord. crim. & capite punitur qui vllos inde riuulos deriuarit, & vsurparit sibi.*

Hæc igitur summa sit, vt nulla scelera sine vindicta omitantur, & iuxta mensuram delicti sit & plagarū modus. mensurare oportet, atque accuratè attendere ne mensuram falsum modum dicat, ne morbis remedia sint grauiora, sed & ne de merito leuiora. multò minimè scelera vlla remaneant impunita; fœcundum crimen inultum mox alterum atque alterum parit. vix est vt Iudicū diligentia tam felix sit, vt Hercules sortem superet, quin si vnum hydræ caput amputent, plura subnascantur.

Sed

9. *Prudenter in causis criminalibus & quomodo procedendum.* Sed & prudenter versandum est in criminalibus Iudiciis, præsertim publicis, non inuitandi præmiis delatores, non accusandi omnibus permittenda facultas, non ludicibus quando & quomodocumque lubet inquirendi, sed præeunte famâ, eaque non à maleuolis orta. & ad ritum capit. *qualiter & quando. x. de accus.* delatoribus præsertim voluntariis non licet impunè denunciare, sed nisi probetur crimen, sumptus & damna reponunt. accusatores sine inscriptione non recipiuntur, sed neque qui in reatu sunt, qui duos habent delatos, qui ab accusatione destitute, & ferè quicumque infames, quin & miles & mulier, nisi suam suorumque iniuriam prosequatur. *C. qui accusare. & C. de accusat. & inscrip.* sed & recepti accusatores qui intra tempus præscriptum reum non peregerint, infamiâ, & quartâ parte bonorum mulctantur, etiam exilio, si pauperes sint, quibus damnum famæ iniuria non est. *C. vt intra cert. temp. crimin. ques. term.* quòd si tergiuersati sint, & animo ab accusatione destiterint, in Turpilianum, infamiâ, & quinque librarum auri mulctam *C. ad Senatus-cons. Turpilian.* quòd si dolo malo falsa crimina intenderint, in publicis iudiciis per inscriptionem talio pœna est. *l. 7. C. de calum.* olim & inuisionem litteræ K. in fronte patiebantur, ex lege Remmia. quod hodie sublatum *l. 17. C. de pœn.* Itaque non vt cuilibet lubitum est, ad criminum vindictam proficere licet, sed ex legum præscripto. Quæ tamen nec Iudicem prætermittunt. curiosos, & stationarios reliquosque quibus inquirendi & deferendi officium incumbit, si partibus suis defuerint, si gliscere crimina per socordiam fuerint.

Sed & ritè exhiberi, custodiri, transmitti reos, & requiri leges voluerunt. requiri quidem; nam aliàs in grauioribus damnari non possunt, *l. 1. C. & l. 1. D. de requir. reis.* bona tamen possunt obfignari, & post annum publicari, quæ vix restituantur *l. 2. & 3. C. eod.* quamuis redeuntés semper audiantur, *l. vlt. C. eod.* vt famæ restituantur.

Exhibiti rei, vel carcere & vinculis compedibusque, vel custodia militum, aut seruorum quorundam publicorum, aut fideiussionibus, aut pignoribus & repromissionibus secundum delictorum aut delinquentium qualitatem obligantur, & prout præsumptiones innocentia, aut argumenta criminis fuerint

fuerint. *C. de custod. reor.* semper tamen ex speciali Iudicis præcepto. *l. ult. C. eod.* & custodia publica sit oportet. *l. vnic. D. de verb. sign.* nam qui priuato carcere quem cohibuerit, olim ultimo supplicio damnabatur, tamquam Maiestatis reus, *l. 1. C. de priu. carc.* hodie pœnam carceris publici tot diebus sustinet, quot priuatum exercuit. *l. 2. C. eod.*

Iudicium criminale eodem ferè filo deducitur, quo ciuile, nisi quod quanto maius momentū est vitæ, quàm fortunarū; tanto maius sit oporteat Iudicis diligentia: adhibitis etiam quæstionibus quæ seueræ indagations vocantur, non nudis interrogationibus fiunt, sed per vim & tormenta cruciatuſque corporis reorum vel testium, & quandoque accusatorum, si aliter rei veritas haberi non possit. *D. & C. de quæst.*

Conuictis autē aut confessis reis pœna mox irroganda est, quæ æstimatio est delicti. *l. Sanctio. D. de pœn.* atque supplicium peccati. adeoque hodie omnes positæ sunt in arbitrio iudicantium, olim certæ erant, & legitimæ, quas nec Iudices exprimere oportebat, de facto tantum iudicantes *l. 1. §. nam siquidem D. ad S. C. Turpil.* nec enim factum sequi non poterant. *l. non poterit D. de furt.*

10.
Quomodo
pœne infli-
gendæ?

Per mores hodie Iudices qui sententiam ferunt, pœnam exprimunt, vt arbitrium indicent, & qui apud Belgas merum Imperium & ius gladij exercent ferè ex decreto tantum Senatorum qui Scabini vocantur, exercent. sed & raro apud nos exemplo Marcgrauius pœnæ genus irrogat, Scabini damnant, pœnâ non expressâ. Concludit ille ad confiscationem corporis, & bonorum: hi adiudicant petitionem: vel absoluunt, si oporteat; vel si minus oporteat, quàm petitum sit, minus adiudicant.

Pœna plerumque apud Belgas furca, gladius, latronibus rota, fustes & virgæ, cum stigmatibus dorso impressis, secundis etiam & tertiis, si recidiui fuerint, exilium, relegatio, ad infamiam ostentatio in columna publica, mulctæ & bonorum confiscatio. quæ tamen apud Belgas nec vbique, nec ex omnibus criminibus infligi potest, plerumque non nisi ex crimine læsæ Maiestatis, annotatis tamen bonis viuente reo.